

9. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Георгий Георгиевич Почепцов – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер – 2003. – 656 с.

10. Реан А.А. Психология и педагогика / А.А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб.: Питер, 2009. – 432 с. – (Серия «Учебное пособие»).

Федорова Л.О.

Фізіологічні основи психічної діяльності та поведінки учнів

Пізнати самого себе, розкрити мотиви вчинків людей – це намагання кожної мислячої людини. Таке пізнання дозволяє краще орієнтуватися та виховувати себе. Як цього досягти? Ніщо, звісно, не може замінити життєвого досвіду, але він недостатній, якщо не узагальнюється, не висвітлюється наукою.

Чи підпорядковується психологічна діяльність певним закономірностям? По-перше, свідомість, мислення є фізіологічною основою психологічної діяльності а поведінки. По-друге, людина – член суспільства, тому його поведінка відображає закономірності суспільного розвитку. Нову область науки, яка стала основою психології, створив І.П. Павлов. Для виховання особистості вона має пріоритетне значення. На жаль, не всі (батьки, вчителі) спираються на цю науку при спілкуванні із сучасними учнями. Насправді, ми маємо можливість завдяки психології проникнути в найтонші процеси мозкової кори, що керують поведінкою дітей. [2,с.310]

Поспостерегаємо за сучасними учнем...

Нерідко він грубіянить, не слухається, погано готує уроки, отримує низькі оцінки, буває непосидючим, нетерплячим; йому бракує наполегливості: при перших же труднощах нервує, кидає заняття. На зауваження реагує хворобливо, « вибухає як порох». У чому ж річ? Справа може бути в його характері, у вихованні або ще у кількох причинах:

- були надто строгими із ним;
- виявляли надмірну вимогливість;
- у якийсь момент згубили власний авторитет.

Як запобігти нервовим розладам та зміцнити нервову систему?

Є область науки, коло питань, які цікавлять як педагогів, так лікарів та психологів – це встановлення законів психічної поведінки учнів. Жоден учитель не зрозуміє поведінки, не зуміє правильно оцінити і керувати взаємним процесом навчання та виховання, не ознайомившись з цією наукою. Поведінка людини, особливо шкільного віку дуже багатобарвна та індивідуальна. У чому різниця? У сім'ї, спадковості, віці, інтересі та особистих вродження і набутих якостей. Побудуємо таку схему, що відтворює зв'язок та поведінку учня [3,с.250]

Уся зовнішня діяльність людини відбувається під впливом нервових імпульсів. Письмо та малювання, вправи, спортивні ігри – все це наші рухи які є кінцевим результатом ланцюжка «відчуваю-думаю-дію». Якщо ж ми звернемося до свідомості дитини внутрішнього світу, то визнаємо, що без нього, як частини мозку порушуються все фізіологічні та психологічні процеси. Так при багатьох психічних хворобах свідомість затемнюється, стає схожою на книжку сторінки якої переплутані. Усе, що нас оточує відображається викривлено. Особливо важко доводиться дітям. Вони мають нестійку психіку, тому повинні пристосовуватись до зовнішніх умов удома, в школі та на вулиці. Томі особливо не сприяють такі фактори, як бідність, жорстке ставлення дорослих, відсутність любові та доброти. [4,с.251]

Для нормального існування в суспільстві в шкільному колективі учневі необхідно постійно координувати вплив зовнішнього середовища і своєї поведінки.

Це тільки здається, що все відбувається само по собі насправді ж працюють так звані нервові зв'язки яких є три групи:

1. спостережні (органи почуттів, смаку, зору).
2. Чутливі (збудження або гальмування).
3. Виконавчі (м'язи, залози, рефлекси).

Отже вся діяльність дітей - це робота рефлексів. Учитель повинен так вплинути на учнів, щоб запрацювали всі імпульси та органи почуттів.

Колись, (за історичним свідченням) у монастирських приютах для підкинутих дітей було чисто, їх добре годували, але не давали ласки, іграшок, спілкування, руху. Така скудність зовнішніх чинників призводить до пасивного стану й самотності. Діти 2-річного віку не могли ні ходити, ні сидіти, ні сміятись. Дуже відставали у розвитку. Також оточіть учнів теплом і ласкою, бо чужих дітей не буває. Любити значить перш за все допомагати пізнавати наш світ, бути готовими пристосуватись до його змін, тобто адаптуватися до вимог, до нових учнів, до більшої кількості предметів чи вчителів до переходу у середню школу 5 класників.

Але бувають випадки, коли наша зовнішня дія викликає в учня протилежний результат (не збудження, а гальмування). Для прикладу подамо ряд ситуацій.

Ситуація 1. Урок, учитель пояснює новий матеріал задає запитання і викликає саме того хто відволікається й був не уважний.

Учень попросив повторити запитання бо не почув його.

Ситуація 2. Урок, скука, учениця читає книжку, тому не зрозуміла чому учні засміялись. Щось цікаве пропустила.

В обох випадках відбулося гальмування нервових центрів. Причина: нецікаво.

Ситуація 3. Мама доручила сину знайти до школи до аптеки. Він пообіцяв, але повернувшись додому повідомив, що одержав 12 балів та й більше нічого.

Висновок: забув виконати прохання матері, бо більш яскрава подія витіснила все останнє.

Отже не слід вимагати від учнів зразу все згадувати, або миттєво все виконувати. Чим цікавіше буде на уроці, тим краще він буде пам'ятати, сприймати та осмислювати навчальний матеріал. Тож першочергове завдання вчителя на уроках:

- Впроваджувати інтерактивні технології навчання.
- Використовувати новітні форми та методи
- Не переобтяжувати непосильними завданнями, продумувати обсяг робіт, що відповідає віковим, розумовим та психічним особливостям кожного учня. [9,с.57]

Виявляється є чітке пояснення цьому, яке має наукову назву втомлюваність клітин. Завдання не повинні бути важкими, нецікавими, інакше учні будуть стомлюватись. Звідси виникає необхідність якомога частіше змінювати на уроці види робіт, творче їх добирати, обов'язко включати в урок фізкультпаузу для відпочинку. (так званої психологічної паузи учня). Такі моменти відпочинку називаються захисними, або охоронними. Узагалі тактовна та поведінка вчителя у ставленні до учня:

- обов'язковий компонент їхнього партнерського спілкування.

До морального кодексу учителя належить:

- не образь;
- не оцінюй учня, а його вчинок;
- не наказуй оцінкою;
- створи гарний настрій і позитивний мікроклімат.

Чому змінюється настрій дитини кілька разів на день? Це явище пояснює як біологія, так і психологія: збудження і гальмування нервової системи розповсюджуються спочатку в одному місці, а потім у другому. Якщо увияти настрій у вигляді кульок, які світяться, то вони б гасли і загорялись, як знак переміни настрою. Тут учитель повинен майстерно заохочувати та стимулювати учнів до творчої діяльності, вчити їх мотивувати свої знання та вчинки. Для цього необхідно розмовляти з дитиною часто і щиро про улюблені заняття друзів, бо саме вони є чи не головними порадиниками, одностудцями учнів, особливо старших класів. Психологи виявили іще один цікавий факт: якщо якусь роботу виконуєш один, то це виходить більш повільно ніж у колі друзів, які шуткують, підбадьорюють, підтримують.

Велике значення для організації практичної діяльності учня має режим дня. Якщо він правильно побудований, то нервова система буде працювати без перевантаження і втоми.

Важливим у сучасній системі освіти та навчання є поняття «динамічній стереотип». Повторення та закріплення формує доводить звички і навички до автоматизму. Але, на жаль, є багато негативних звичок, які необхідні превентивно попереджувати: паління, вживання алкоголю та наркотичних речовин. Психологія називає несприйняття пагубних звичок «захищеними рефлексами». Чим довше закріплюється звичка, тим важче викликається її гальмування нервовою системою.

Перевиховати молоду людину, щоб вона стала повноправним суб'єктом спілкування, була частиною комунікативного процесу, вміла розділяти свої потреби й бажання «хочу» й «можу» орієнтуватися в інформаційному просторі, самовдосконалюватися і розвиватись, як інноваційна особистість – творчо і креативно. Тобто ми педагоги повинні виховувати юних дослідників-науковців. Наука визначає термін «дослідницький рефлекс»: бачення і пізнання нового, незнаного, всебічне його вивчення. Але цей рефлекс, або інтерес може згаснути з часом, або набриднути. Тому вчителю необхідно показати нове у старому, навчити використовувати нові якості предмета, розкривати суть явища, докопуватись до істини. Дайте учневі творче завдання, запропонуйте проблемне запитання і обов'язково потім нагородіть порцією овацій.

Учитель ненав'язливо скеровує діяльність кожного учня, не забуваючи про існування рефлексу свободи, особливо коли дитина підліткового віку прагне все вирішувати самостійно без порад, вважаючи, що вже все розуміє, знає і вміє. У цьому підтримуйте її, але в міру: нехай створить особистий проект, змодельює ситуацію, проаналізує, фактично зробить висновки, дасть власну оцінку, але з вами разом. Творячи самостійно учні реалізують свої мрії, будують плани, цілеспрямовано діють, досягають задумів, виявляючи впевненість, та наполегливість у подоланні перешкод. Ми побачимо учня особистістю – зорієнтовану на результат. Як буде діяти молода людина у різних ситуаціях, ще буде залежати від типу темпераменту.

Головне поведінку учнів можна корегувати: нетактовний стане вихованим, грубий стриманим, конфліктний – толерантним. Але це можливо при врахуванні психологічних особливостей і закономірностей. При коректному ввічливому ставленні до кожної особистості. При нашому вмінні бачити у дитині найкраще, вміти уважно вислуховувати, зрозуміти, вчасно підтримувати і допомагати – делікатно й тактовно, вдумливо і виважено.

Список використаних джерел

1. Венгер Л.А. психологічні питання підготовки дітей до навчання в школі. / Л.А. Венгер – К, 2000.-289с.
2. Мухіна В.С. Дитяча психологія. / В,С, Мухіна –М., 1995-313с.

3. Овчарова Р.В. Практична психологія в початковій школі. /Р.В.Овчарова.-М., 1999-261с
4. Петровский А.В. Соціальна психологія колективу /А.В. Петровский, В.В. Шпанський. –К., 2012-291с.
5. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология ростов н/Д: «Феникс», 2003.544с.
6. Психология: учеб. Ред. А.А.Крілова – М. Т.К. Велби, Издательство Проект, 2005-752с.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выгодский.-М: Педагогика Пресс, 1999-122с.
8. Станіславська Г.П. Розвиток творчих здібностей школярів.- Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007-64с.
9. Штернберг Р.Дж. Интеллект, приносящий успех/ Пер. с англ..- Миск: Попурри, 2000-368с.

Яні Л.О.

Робота психологічної служби з батьками на сучасному етапі

Соціально- відповідальні батьки багато зусиль затрачають для того, щоб їхні діти вирости досконалими особистостями, максимально самореалізувалися в житті. Однак ці зусилля не завжди дають очікувані результати, що великою мірою залежить і від системи сімейних цінностей, рівня особистісної культури кожного з батьків, у тому числі педагогічної культури. Педагогічна культура батьків — компонент загальної культури, який акумулює в собі накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Виявляється вона в розумінні та усвідомленні батьками своєї відповідальності за виховання дітей, у ставленні до них, в оцінюванні їхньої поведінки, у реальній діяльності та спілкуванні з ними, а також у здійсненні продуктивних зв'язків з іншими виховними інститутами (дошкільними закладами, школою, позашкільними закладами).[1] Для цього дорослі мають бути не лише належно вихованими, а й педагогічно освіченими. Навіть найсерйозніші прорахунки педагогів не позначаються так фатально на розвитку особистості дитини, як неправильна поведінка батьків. Тому виховання батьків необхідне і для успішності процесу виховання дітей, і для здоров'я суспільства.[1] Педагогічна культура батьків є складною і динамічною системою, її утворюють такі компоненти: 1) педагогічні знання — уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність періоду дошкільного дитинства, про основні завдання виховання. Виявляються вони у ставленні до дитини, в оцінюванні її поведінки, реальній діяльності та спілкуванні з нею; 2) педагогічна і психологічна компетентність - здатність зрозуміти потреби дітей, раціонально спрямувати зусилля і засоби на уміння бачити перспективи розвитку дитини;